

Цифрові ресурси архівної, рукописної та книжкової спадщини в бібліотечно-інформаційному просторі

Заявку на участь у секції «Цифрові ресурси архівної, рукописної та книжкової спадщини в бібліотечно-інформаційному просторі» подали понад 60 фахівців у галузі книгознавства, архівознавства, джерелознавства, документознавства, мистецтвознавства та інформаційних технологій (серед них 2 доктори наук та 14 кандидатів).

Вони представляли Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, Бібліотеку Академії наук Росії (Санкт-Петербург), Центральну наукову бібліотеку ім. Якуба Коласа НАН Білорусі (Мінськ), Національну наукову медичну бібліотеку України (Київ), Науково-технічну бібліотеку Національного технічного університету України «КПІ» (Київ), Національну історичну бібліотеку України (Київ), Наукову бібліотеку Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (Одеса), Державну академію керівних кадрів культури і мистецтв (Київ), Українську академію друкарства (м. Львів), Київський технікум готельного господарства (Київ) та ін.

Всього було заслухано 37 доповідей, присвячених електронним ресурсам рукописних, книжкових та архівних фондів.

Дослідницька увага учасників конференції концентрувалася навколо актуальних проблем введення в науковий обіг рукописної, книжкової та архівної спадщини, з якої сформовані фонди спеціалізованих відділів бібліотек, шляхом створення електронних баз даних та цифрових ресурсів, аналізу тих переваг у використанні документальної спадщини, що надають електронні технології.

Засідання секції відкрила директор Інституту рукопису НБУВ, член-кореспондент НАН України, д-р іст. наук, професор **Л. А. Дубровіна** доповіддю «Рукописні цифрові ресурси України: методологічні підходи до формування». Вона визначила першочерговість вибору об'єктів оцифрування залежно від адресування ресурсів, їхньої оцінки (як світові, європейські, національні та регіональні ресурси), а також від характеристики типів, видів ресурсів, історико-культурного значення. Дослідниця звернула увагу на важливість формування ресурсів колекцій книг і документів як комплексних джерел, бази історичних та культурологічних досліджень.

Зав. відділу Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «КПІ» **М. О. Мірошниченко** висвітлила роботу з формування фонду рідкісної та цінної книги в НТБ НТУУ «КПІ», яка проводилася і проводиться у бібліотеці шляхом перегляду книжкового фонду *de visu* на основі вивчення документів, дотичних до історії Київського політехнічного інституту. Доповідка навила видову, мовну і тематичну характеристики видань, які нині становлять фонд рідкісної та цінної книги вишівської бібліотеки. На завершення свого виступу М. О. Мірошниченко продемонструвала використання матеріалів названого фонду на сайті бібліотеки.

Висвітленню інформаційних ресурсів спеціалізованих фондів НБУВ присвятила свою доповідь в. о. зав. відділу НБУВ **О. С. Рабчун**. Вона окреслила зміст поняття «інформаційний ресурс бібліотек», розкрила напрацювання відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій за останні два роки з моменту створення електронного інфор-

маційного ресурсу. Доповідка представила, виставлені в Інтернеті, інформаційні ресурси ВБЗІК, створені на базі САБ «РБІС-64», розповіла про можливості їх використання та важливість популяризації таких матеріалів для широкого загалу. Було наголошено на тому, що Інтернет-сторінка відділу працює лише кілька місяців. На перспективу планується активізація співпраці співробітників відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій зі співробітниками відділу програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж Бібліотеки.

Мол. наук. співробітник НБУВ **Л. М. Деменко** привернула увагу присутніх до створення електронних та цифрових ресурсів фонду «Періодичні видання до 1917 р.» (це маловідомий читачам фонд з причин його відсутності в основному каталозі НБУВ). Її доповідь супроводжувалася презентацією фонду на сторінці відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій сайта Бібліотеки. Така форма знайомства з цим зібранням – своєрідний рекламний хід, який дає змогу користувачам отримати потрібну інформацію про періодики, що зберігається у складі колекції: про формат видань, мовне та тематичне наповнення зібрання, а також про шляхи формування фонду, провенієнції на примірниках, місце зберігання. Л. М. Деменко розповіла про формування електронної бази даних періодичних видань XIX – початку XX ст.: підготовчу роботу, проведену спільно зі співробітниками відділу програмно-технічного забезпечення комп'ютерних мереж, складнощі під час внесення даних, способи пошуку у базі даних (за назвою, ключовими словами, змістом видання тощо). Доповідка повідомила, що база готова для представлення на сайті Бібліотеки. Учасники конференції також були ознайомлені з електронною виставкою до 150-ї річниці виходу першого номера часопису «Университетские известия» при Київському університеті св. Володимира. Виставка презентує видання, що збереглися у первинних оправах та в оправах бібліотек Києва дорадянського часу. Вона надає можливість переглянути повні тексти покажчиків до цього видання та двох випусків «Учёных записок» В. С. Іконнікова – першоджерел з історії одного з найкращих універсальних науково-освітніх журналів XIX – початку XX ст. Цінність такої виставки, як наголошувалось, полягає у тому, що довідково-інформативний матеріал, представлений у цифровій обробці, дасть змогу читачам надалі вести пошук необхідних статей часопису «Университетские известия» на відстані.

Продовжила знайомити присутніх з базами даних, що ведуться співробітниками відділу старш. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук **Т. Є Мяскова**. У доповіді «Книги із родової бібліотеки баронів Шодуарів у фондї відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ: створення електронної БД» вона проаналізувала тематичний, мовний склад книг із родового зібрання баронів Шодуарів, що зберігаються у відділі. Доповідка підкреслила: створення БД на вищезгадане книжкове зібрання за допомогою «САБ РБІС-64» у подальшому дасть змогу провести реконструкцію та загальний облік усієї історико-культурної спадщини родини Шодуарів, що зберігається на теренах України.

У спільній доповіді «Формування електронних інформаційних ресурсів картографічного фонду НБУВ»

співробітники НБУВ (**А. Л. Герус, К. В. Лобузін, О. І. Осталяцька та Т. І. Шовкопляс**) розкрили науково-методичні підходи до формування електронних інформаційних ресурсів картографічного фонду бібліотеки. Йшлося, зокрема, про особливості опису картографічних документів (карти, атласи, стародруковані та рукописні матеріали, електронні картографічні ресурси), підготовку цифрових зображень карт та ілюстративного матеріалу, створення електронних колекцій картографічних матеріалів. Детально розглядалися питання бібліографічного опису карт та засоби створення електронного картографічного фонду. На завершення було представлено онлайн інформаційний ресурс фонду картографічних видань НБУВ: інформація про фонд, наукові публікації співробітників, електронні каталоги і бази даних, електронні виставки.

У своїй доповіді «Оправи рукописних книг: створення інформаційно-пошукових баз даних» старш. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук **О. М. Гальченко** розповіла про стан робіт зі створення бази даних на оправи кирилических рукописів, розпочатих в Інституті рукопису НБУВ у рамках програми «Рукописні пам'ятники України: створення інформаційних ресурсів рукописної спадщини XI–XVII ст.» Як з'ясувалося, відзначила дослідниця, поза межами вищезгаданої бази даних лишається значний обсяг інформації про конструкцію та оздоблення середньовічних оправ кирилических рукописних книг, який може стати у нагоді дослідникам різних галузей української культури: книгознавцям, кодикологам, мистецтвознавцям, культурологам, реставраторам середньовічних книг тощо. Було обгрунтовано доцільність створення в рамках існуючої бази окремої, більш детальної, бази на оздоблення шкіряних оправ XIV–XVIII ст. Доповідачка наголосила, що на сьогодні відомо три подібні бази, але всі вони присвячені оправам західноєвропейських книг. Окремих баз даних на оправи кирилических книг на сьогодні не існує. Створювана в ІР НБУВ база буде першою.

Старш. наук. співробітник НБУВ, канд. філол. наук, **О. К. Супрунок** присвятила свій виступ розкриттю реєстраційно-аналітичного каталогу періодичних видань відділу зарубіжної україніки НБУВ, який є інноваційним електронним продуктом підрозділу. Одним з напрямів наукового розкриття фонду є вивчення походження, складу та змісту часописів, які входять до цього каталогу. Літературно-мистецький часопис «Київ», що друкувався у Філадельфії (США) протягом 1950–1964 рр., був відродженням на еміграції традиції старих київських і львівських журналів, зокрема «Української книги». В умовах цензурних утисків й контролю за пресою на материковій Україні, наголосила доповідачка, філадельфійський «Київ» взяв на себе функцію головного інформатора й намагався в силу своїх можливостей максимально об'єктивно фіксувати нові українські джерела друку, мистецькі події і знайомити з ними читача. Таким чином, видання виконало важливу функцію джерела української бібліографії за відповідний період.

Кілька доповідей учасників засідання було присвячено оцифруванню документів. Так, мол. наук. співробітник НБУВ **І. В. Лобузін** детально розкрив технологію формування фонду цифрових копій видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Доповідач торкнувся науково-методичних та технологічних питань створення електронного фонду цифрових копій документів, розглянув основні технологічні підсистеми створення цифрового фонду: оцифрування документів, опис та облік документів, формування електронного фонду, зберігання та захист даних. На

завершення **І. В. Лобузін** презентував онлайн інформаційні ресурси, сформовані на основі цифрового фонду НБУВ: електронний архів науково-довідкових видань, електронний фонд, електронні колекції та виставки.

У виступі мол. наук. співробітника НБУВ **Ю. К. Рудакової** було розглянуто проблеми оцифрування та представлення в електронному каталозі конвolutів із стародрукованих видань. За приклад доповідачка взяла шлюбні панегірики, видані латинською та польською мовами. Вона назвала адресатів та авторів цих величальних прозових і віршованих творів, детально охарактеризувала їх структуру

Підвищений інтерес у присутніх викликали доповіді, присвячені створенню музичних електронних інформаційних ресурсів.

Мол. наук. співробітник НБУВ **І. Ф. Бобришева** у своєму виступі проаналізувала основні літературні джерела вокальної музики 20-х років ХХ ст. (фольклор, поезія видатних українських і зарубіжних класиків, тогочасна поезія), а також українські переклади. На переконання доповідачки, такий аналіз дає повніше уявлення про культурні процеси означеної доби, сприяє поширенню інформації про маловідомих але талановитих поетів-піснярів, а також репресованих, малозгадуваних або забутих поетів і перекладачів. Крім того, спростовуються деякі усталені думки стосовно переваги тих чи інших вокальних жанрів у зазначений період. На завершення **І. П. Бобришева** висловила сподівання, що інформація про літературну складову сприятиме розширенню кола користувачів БД.

Доповідь «Повнотекстові бази даних міжнародного репертуару музичної преси (Répertoire international de la presse musicale, RIPM)», підготовлена мол. наук. співробітником НБУВ **О. А. Шевченко** і пров. бібліотекарем НБУВ **В. Г. Гуриною**, була присвячена одному із корпоративних проєктів світової спільноти музичних бібліотек – базі даних RIPM (ретроспективний каталог музичної періодики), що охоплює період з 1800-го по 1950 р. Відзначалося, що у проєкті RIPM беруть участь 20 країн, надається інформація про 175 назв музичної періодики. RIPM індексує зміст журналів, у т. ч. статті, огляди преси, бібліографію, іконографію та рекламу. Інформація доступна он-лайн, надаються більш як 655 000 анотованих записів. Крім того, база даних RIPM забезпечує доступ до величезної галузі бібліографії, що стосується музичної періодики.

Частина доповідей співробітників НБУВ була побудована на результатах досліджень, що проводились науковцями згідно їх наукових планів.

Старш. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук **І. О. Ринарович** зосередилась на видовому та джерелознавчому аналізі документів, які містять інформацію про давні бібліотеки, книгодрукування та побутування друкованих видань в Україні у XVI – першій чверті XIX ст. Доповідачка подала джерелознавчу характеристику бібліотечних каталогів (рукописних, друкованих), аукціонних каталогів приватних бібліотек, інвентарів книгозбірень, юридичних документів (заповітів, реєстрів рухомого майна, укладених після смерті власника, протестацій, привілеїв на відкриття друкарень тощо), актів візитацій монастирів, костелів, церков, монастирських книг прибутків і видатків, мемуарної літератури, епістолярії, різного виду провенієнцій, графічних матеріалів. Вона також наголосила на важливості використання якомога ширшої джерельної бази у сучасних історичних книгознавчих та бібліотекознавчих дослідженнях.

У доповіді старш. наук. співробітника НБУВ, канд. філол. наук **Н. В. Заболотної** йшлося про зображення друкарської

праці, оцінку суспільної ролі друкарів XVII–XVIII ст. у поетичних творах їхніх сучасників. Дослідниця приділила увагу відомостям про безпосередньо друкарський процес та термінологію, зафіксовану в українській бароковій поезії. На завершення вона наголосила, що здобутки минулих століть, незалежно від виду носіїв, на яких вони зафіксовані (паперових, електронних та ін.), входять до інформаційного поля – сукупності продуктів гуманітарної думки.

Наук. співробітник НБУВ **Н. П. Бондар** розповіла про спробу виявлення оправ, виготовлених в Острозі у місцевій друкарні (на основі примірників збірки кирилических стародруків НБУВ). Пошук цих оправ вівся шляхом зіставлення елементів їх оформлення з уже введеними у науковий обіг. Гіпотетично вдалося встановити острозькі оправы чотирьох примірників «Книги о посництві» 1595 р. та двох примірників острозької Біблії 1581 р. На переконання доповідачки, оправы стародруків зі збірки А. А. Остроцької-Ходкевич також виготовлялися в Острозі у 40-х роках XVII ст., про що свідчать форзаци примірників із паперу острозького виробництва.

Виступ мол. наук. співробітника НБУВ **О. О. Желєзняк** містив аналіз видавничих та художніх особливостей нотних кирилических видань друкарні Почаївського Успенського монастиря. Доповідачкою було подано попримірниковий опис названих видань, що зберігаються у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ.

Мол. наук. співробітник НБУВ **А. В. Бондарчук** у своєму виступі «Рідкісні видання-підробки та проблеми їх опису в електронному каталозі» зупинилась на питаннях правильного бібліографічного опису літературних містифікацій (на прикладі видань Карла Зейпеля), на проблемах ідентифікації видань за титульним аркушем та правильного внесення вихідних даних до електронного каталогу. Було обгрунтовано думку про негайне оцифрування подібних книг.

Мол. наук. співробітник НБУВ **Г. С. Губко** свій виступ присвятила постаті відомого вченого, дослідника, фундатора природознавства, реформатора мови, поета, художника, поборника розвитку просвіти, економіки Михайла Васильовича Ломоносова, 300-річчя від дня народження якого нині відзначає наукова громадськість. Доповідачка простежила етапи навчання та становлення особистості вченого. Розглянула основні напрями наукової діяльності М. В. Ломоносова, охарактеризувала його найголовніші праці.

Наук. співробітник НБУВ, канд. мистецтвознавства **Л. Г. Руденко** зосередилась на джерелознавчому та культурологічному аналізі нотної бібліотеки хору Київської духовної академії, що зберігається у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ. Доповідачкою було розкрито історію формування нотниці, охарактеризовано її сучасний стан, відзначено джерелознавчу цінність рукописів та нотодруків. Також наголошувалось, що рукописи і нотодруки, які входять до нотниці, розкривають маловідомі сторінки діяльності одного з найвизначніших осередків хорової культури України – хору Києво-Могилянської та Духовної академії. На підставі маргінальних записів визначено музичні смаки окремих регентів та їх внесок у комплектування нотниці, простежено еволюцію репертуару хору. Підкреслено, що нотна бібліотека хору Київської духовної академії є опосередкованим джерелом історичних відомостей про діяльність регентів. Джерелознавчий аналіз нотної бібліотеки дає змогу ввести в науковий обіг малодосліджені матеріали стосовно розвитку хорового мистецтва не лише в Академії, а й в Україні загалом.

Мол. наук. співробітник НБУВ **І. В. Савченко**, розповіла

аудиторії про нотні видання Києво-Печерської лаври як об'єкт бібліографування. Доповідачкою підкреслювалося, що богослужбовий спів Києво-Печерської лаври за давниною, самобутністю та благозвучністю становить дороге цінне надбання православної церкви. Усі нотні документи монастиря наразі є раритетами, вони вимагають ретельного, всебічного наукового опису та коментарів, усвідомлення історичної місії богослужбової православної музики у формуванні музичної мови країни. І. В. Савченко представила докладну бібліографічну інформацію про нотні видання Києво-Печерської лаври, висвітлила історію створення та публікації серії видань «Нотний Обиход Киево-Печерской Лавры».

Мол. наук. співробітник НБУВ **Є. В. Кожушко** торкнулася діяльності київського видавця Генріка Індришишека (1857–1924), чеха за походженням, який ще у 80-х роках XIX ст. розпочав власну торгівлю книгами, нотами, музичними інструментами, патефонами та грамплатівками. Згодом він відкрив власне нотне видавництво, що стало на початку XX ст. одним з найбільших видавництв на території Росії. Доповідачка наголосила, що діяльність Г. Індришишека – невід'ємна частина розмаїтого культурного життя Києва кінця XIX – початку XX ст.

У своїй доповіді «Ресурси бібліотек кабінетів Київського комерційного інституту (1906–1920 рр.) та їх роль в організації знань» зав. сектору НБУВ **З. Б. Афанасьєва** висвітлила історію організації бібліотечних фондів фундаментальної книгозбірні Київського комерційного інституту, бібліотек навчально-допоміжних підрозділів (фахових кабінетів) Інституту та роль цих структур у розповсюдженні наукових торговельно-економічних знань.

«Видання XV–XVII ст. у фонді Михайлівської бібліотеки за рукописними каталогами XIX ст. як інформаційний ресурс для вивчення колекції «Бібліотека Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря» – з такою доповіддю виступила мол. наук. співробітник НБУВ **І. С. Шекера**. Вона подала детальну інформацію про стародруки XV–XVII ст. з бібліотеки Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря за рукописними каталогами XIX – початку XX ст., які зберігаються в Інституті рукопису НБУВ, а також провела порівняльний аналіз кількісної та мовної характеристики видань зазначених у каталогах.

У доповіді мол. наук. співробітника НБУВ **В. В. Березкіної** йшлося про історію створення бібліографічного репертуару української книжки в українській діаспорі як невід'ємної складової української національної бібліографії та укладання метабібліографічних посібників упродовж другої половини XX ст.

Мол. наук. співробітник НБУВ **О. В. Січова** у виступі «Організація і становлення структури архівних підрозділів установ НАН України» розкрила процес створення системи науково-технічних архівів в Національній академії наук України, зокрема у 50 – 60-х роках XX ст., коли архівні фонди формувалися безпосередньо науково-дослідними установами, і протягом 70-х років XX ст., – тоді ця робота набула уніфікованих форм, проводилася під керівництвом Центрального наукового архіву, Ради по організації комплектування та використання документальних матеріалів АН УРСР, на основі, затверджених Академією наук, нормативних документів з архівної справи і діловодства.

У своїй доповіді «Українські громади 70–90-х років XIX ст. в мемуарних працях їх діячів» мол. наук. співробітник **О. В. Березовська** проаналізувала інформаційні можливості мемуаристики як джерела для вивчення історії національно-

демократичного (громадівського) руху окресленого періоду. Доповідачка довела, що мемуарні праці залишаються одним із основних джерел дослідження особливостей становлення та розвитку головних пріоритетів діяльності громадівців, складу їх громадівських товариств, молодіжних гуртків, біографістики громадівців та еволюції їхніх політичних, соціально-економічних поглядів.

«Ілюстративна заставка в українських стародруках XVII ст.» – таку назву мала спільна доповідь зав. відділу НБУВ, канд. мистецтвознавства **Г. М. Юхимця** і мол. наук. співробітника НБУВ **І. І. Цинковської**. Фахівці зупинилися на дослідженні художніх особливостей ілюстративної заставки в українських кирилических виданнях XVII ст., визначили їх основні типи та генетичний зв'язок з рукописною книгою. У виступі були висловлені певні спостереження щодо місця ілюстративної заставки в художньому оздобленні в окремому виданні, щодо зв'язку сюжетів зі змістом книги, з титулами, посторінковими ілюстраціями, а також щодо особливостей тлумачення сюжетів у заставках і у посторінкових ілюстраціях.

У доповіді мол. наук. співробітника НБУВ **Л. Гутник** «Проблеми дослідження українського кіноплаката як феномена вітчизняної культури» наголошувалося, що хоча й існує низка публікацій, присвячених плакату, такий його жанр, як кіноплакат, залишається на сьогодні практично невивченою ділянкою не лише вітчизняного графічного мистецтва, а й культури взагалі. Дослідниця окреслила коло проблем, які потребують негайного розгляду з метою вивчення науково-інформаційного потенціалу українського кіноплаката XX ст. Наголошувалося, що лише наявність повного зібрання даного виду образотворчих видань, а також підготовка інформації, упорядкованої, систематизованої та представленій належним чином у вигляді ілюстрованої бібліографічної бази даних, уможливить результативне дослідження кіноплаката.

Мол. наук. співробітник НБУВ **О. М. Донець** у доповіді «Віддзеркалення соціокультурних процесів в українському плакаті часів перебудови (на матеріалах зібрання НБУВ)» розкрила роль соціокультурних процесів періоду перебудови (1986–1990 рр.) у розвитку мистецтва українського радянського друкованого плаката. Відзначалося, що плакат як засіб пропаганди на той час стає знаковим. Адже саме в ньому якнайкраще візуально втілювалося політика перебудови. Доповідачка переконана, що період перебудови неоднозначно вплинув на розвиток плаката як масового друкованого мистецтва: як вид прикладної графіки він став частиною історії. Нині ж чільне місце посідає так званий «авторський», або «нетиражний» плакат. Серед основних чинників, що спричинили таке становище, було названо такі, як відміна офіційної цензури, ліквідація спеціалізованих видавництв, котрі професійно займалися випуском друкованих плакатів. На думку **О. М. Донець**, проблематика «перебудовчих» плакатів залишається актуальною і сьогодні, хоча у нових соціокультурних умовах розглядається дещо інакше, переважно у контексті промислового дизайну.

Подібну тему порушила і мол. наук. співробітник НБУВ **Т. А. Галькевич**. У своєму виступі «Український плакат кінця 60-х – початку 80-х років XX ст.: тематика, художньо-стилістичні особливості (на матеріалах НБУВ)» вона здійснила системний аналіз зібрання українських плакатів другої половини XX ст. відділу образотворчих мистецтв НБУВ. Зокрема, було окреслено їх тематику, художньо-стилістичні особливості, розкрито інформаційний потенціал (відомості про видавничу діяльність; митців, які працювали

в цій галузі мистецтва; відомості про тогочасні соціально-економічні та культурні перетворення, про ідеологію, притаманну періоду 1964–1985 рр.).

У доповіді наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук **Т. А. Якубової** «Історичні біографії І. Мазепи, С. Понятовського, представників дворянської родини Кочубеїв в історичних працях, джерелах, екслібрисах франкомовного, польського фондів, фонду Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» було представлено маловідомі документи з історії України періоду Гетьманщини (XVII–XVIII ст.), які містять значний інформаційний ресурс щодо історичних біографій цілої низки постатей української минувшини.

Мол. наук. співробітник НБУВ **І. М. Швець** присвятила свій виступ аналізу розвитку такого сегмента інформаційного простору, як релігійні засоби масової інформації. На прикладі газети «Діло» доповідачка розкрила роль релігійної тематики світських ЗМІ у вивченні історії України.

Питанню кодикологічного опису рукописних книг у дисертаційних дослідженнях 1993–2010 рр. була присвячена доповідь мол. наук. співробітника НБУВ **Л. А. Литвинової**.

У спільній доповіді заст. генерального директора Національної наукової медичної бібліотеки України **Т. А. Остапенко** і зав. відділу цієї ж бібліотеки **Н. С. Харченко** «Роль Національної наукової медичної бібліотеки України в збереженні документальної пам'яті медичної науки та охорони здоров'я України» наголошувалося, що на сучасному етапі суспільного розвитку особливого значення набуває одна з базових функцій бібліотек – меморіальна. Міжнародні та національні програми збереження документних фондів у своїх назвах використовують слово «пам'ять» – програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу», «Документальна пам'ять України». На конкретних фактах було показано, як у рамках цих програм Національна наукова медична бібліотека України майже чверть століття спрямовує свої зусилля на формування та збереження унікального документного фонду «Медична Україніка» з автографами найвідоміших медиків сучасності. На думку доповідачів, саме поповнення та збереження унікального фонду Національної наукової медичної бібліотеки України, складовою частиною якого є фонд «Медична Україніка», – єдино правильний шлях до збереження загальнокультурної спадщини країни.

Виступ старш. наук. співробітника Бібліотеки Російської АН, канд. іст. наук **А. А. Романової** «Українські кирилическі видання XVI ст. у фондах Бібліотеки Російської академії наук» розпочався із презентації каталогу кирилических видань XVI ст. (Кирилические издания Отдела редкой книги БАН. 1493–1600: каталог / сост. М. Ю. Гордеева, А. А. Романова; отв. ред. Е. А. Савельева. – СПб.: БАН, 2010. – 170 с., ил.). Каталог включає попримірникову характеристику українських видань, опублікованих у Львові та Острозі. Доповідачка підкреслила, що до найбільш цікавих книг, детально описаних у каталозі, належать 5 примірників Львівського Апостола, виданого Іваном Федоровим, «Книга о постничестве» Василя Великого з автографом сучасника Брестської унії, примірник «Апокрісиса» Христофора Філалета з автографом Петра Могили. На завершення **А. А. Романова** заповнила присутніх, що бібліотека Російської академії наук продовжить випуск серії каталогів українських кирилических стародруків. Нині триває підготовка каталогу київських видань XVII ст.

Гол. бібліограф Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова **М. В. Алексєнко** виступила на секції із доповіддю, яка була присвячена дару-

«Формування і розвиток бібліотечного електронного середовища»

вальникам та меценатам бібліотеки Рішельєвського ліцею. Доповідачка підкреслила, що на основі дослідження літератури з даної проблематики, завдяки роботі з бібліотечною документацією, каталогами та перегляду фонду бібліотеки de visu вдалося уточнити роль пожертв у формуванні фондів лицейської бібліотеки. Головними джерелами для складання списку імен, переліку організацій-дарувальників послужили документи Державного архіву Одеської області. Багато з них є маловідомими та зовсім невідомими дослідникам.

М. В. Алексеєнко відзначила, що традиція передавання особистих колекцій та окремих книг у дар бібліотеці Рішельєвського ліцею зародилася ще у перші роки існування цього навчального закладу. Засновник ліцею – градоначальник Одеси герцог А. Е. де Рішельє – пожертвував на влаштування бібліотеки ліцею 15 тис. франків. І у подальшому поповнення фондів бібліотеки відбувалося значною мірою на пожертвування меценатів, викладачів та колишніх учнів ліцею, шляхом надсилання книг з Імператорської Академії наук у Петербурзі, з Харківського, Казанського, Тартуського, Московського та інших університетів, Московського і Одеського товариств історії та старожитностей, Товариства сільського господарства Південної Росії і деяких інших навчальних та наукових закладів. Особливе місце у формуванні бібліотечного фонду займають пожертви приватних осіб, найбільша з яких особиста книгозбірня професора В. І. Григоровича. Вона зберігається як іменний книжковий фонд у зібранні Наукової бібліотеки Одеського національного університету.

Більшість учасників секційного засідання у своїх виступах звертали увагу на необхідність вдосконалення та прискорення процесу переведення книжкових, рукописних і архівних видань в електронну форму, об'єднання їх в єдину

інформаційну мережу. Також акцентувалась увага на необхідності створення базових центрів переведення в електронну форму бібліотечних колекцій, що мають наукову та історико-культурну значущість.

Присутні на зібранні одностайно підтримали проект Рекомендацій міжнародної наукової конференції.

Любов Дубровіна,
директор Інституту рукопису НБУВ,
член-кор. НАН України,
д-р іст. наук

Галина Ковальчук,
зав. відділу НБУВ,
д-р іст. наук

Лідія Яременко,
директор Інституту архівознавства НБУВ,
канд. іст. наук

Тетяна Мяскова,
старш. наук. співробітник НБУВ,
канд. іст. наук